

19/9 - 1984

Per Distans

Argång 1, nr 1

**Organ för
Svenska riksorganisationen
för distansundervisning**

Swedish Association for Distance Education

Per Distan

Redaktionskommitté:

George Svéd (ansvarig utgivare)
Rune Flinck
Helmer Larsson
Birgitta Willén

Presslagt 1985-01-10

ISSN 0282-3705

Svenska riksorganisationen för distansundervisning (SVERD)

Ordförande:

George Svéd
Försvarets läromedelscentral
08-788 96 08

Ledamöter:

John A Bååth
Scriptor
040-45 07 78

Siv Dahlén
Uppsala universitet
018-15 54 00/1639

Per Eklund
Styrelsen för Umeå högskoleregion
090-13 92 50

Erna Prior
Hermöds

040-706 50

Birgitta Willén
Uppsala och Lunds universitet
046-77 60 14

Vice ordförande

Bertil Carlsson
Högskolan i Växjö
0470-810 00

Suppleanter:

Mikael Elias
NTI-skolan
08-69 04 50

Hans Modigh
Uppsala universitet
018-15 54 00

Ulla Blomqvist
Umeå universitet
090-16 50 00

Gunnar Hjert
Styrelsen för Malmö/Lund
högskoleregion
046-10 93 79

Kerstin Lindbom
Lunds universitet
046-10 72 05

Adress

Svenska riksorganisationen för distansundervisning
c/o Försvarets läromedelscentral, Box 80009, 104 50 STOCKHOLM
Postgiro: 84 88 08-2.

Innehåll

- 2 Ordföranden:
- 3 Så tillkom Svenska riksorganisationen för distansundervisning
- 5 SVERD:s WORKSHOP Nr 1
- 6 European Home Study Council anordnar sin trettionde workshop
- 8 International Council for Distance Education anordnar konferensen Distance Education - Flexible Designs for Learning
- 10 Distansundervisning i utveckling - en överblick och positionsbestämning, med tyngdpunkten på den privata sektorn
- 22 Modeller för distansundervisning på högskolenivå - några synpunkter
- 28 Introduktions- och informationsbrev SVERD
- 29 Anmälningsblankett för deltagande i WORKSHOP nr 1

Ordföranden:

I all anspråkslöshet skulle jag vilja märka ut en ny milstolpe i svensk distansundervisningshistoria; bildandet av vår organisation den 19 september 1984.

Det är roligt att kunna konstatera att intresset för organisationen var så starkt redan från början, det tyder ju på att den kommer att tillgodose ett länge känt och uppdämt behov.

Styrelsen valde att förkorta vårt typiskt svenska och heltäckande namn till SVERD. Ett slagkraftigt grepp, som jag hoppas skall bli betecknande för vår verksamhet.

Distansundervisning (DiU) är en livaktig företeelse numera. I Per Distans skall vi försöka orientera om den internationella utvecklingen, men vi skall också informera om viktiga möjligheter till direktkontakter via internationella konferenser och medlemskap i internationella organisationer för distansundervisning.

Per Distans - vårt medlemsblad - blir i hög grad vad du själv gör det till. Vår avsikt är att det skall vara ett forum för utbyte både av information och åsikter. En naturlig plats för allehanda DiU-frågor. Skriv! Jag ser fram emot ditt bidrag - du kan sända det direkt till mig. Nästa nummer av Per Distans skall avhandla datorer i distansundervisningen - om du har synpunkter på denna aspekt, är de särskilt välkomna just nu.

Dialogen skall alltså i möjligaste mån sätta sin prägel på bladet. John A Bååths och Urban Dahllöfs föreläsningar vid "riksmötet", vilka vi återger i detta nummer, kan kanske sägas stå i ett dialogförhållande till varandra. Men de bör dessutom kunna inbjuda till gemälen, och öppna för en debatt om väsentliga sidor av distansundervisning.

George Svéd

Så tillkom Svenska riksorganisationen för distansundervisning

Det finns ett sydländskt inslag i SVERD:s tillkomsthistoria. Själva idén till organisationen koncipierades nämligen vid European Home Study Councils konferens i Venezia sommaren 1983. De svenska representanterna där kom en och en från olika håll i landet och från vitt skilda arbetsfält. Några kände varandra sedan tidigare, men på det hela taget visste man mycket lite om varandras arbete. Det gällde förstås i särskilt hög grad dem som arbetade på olika sidor om gränsen mellan det enskilda och det allmänna.

Så skulle det inte behöva vara, intalade man sig en ljum afton kring ett bord på en uteservering. Se bara på norrmännen! De har sitt Brevskoleförbund och uppträder som en landslagstrupp när de är på konferens.

När man skildes hade man lovat att träffas igen på hemmaplan och diskutera vidare om en svensk distansundervisningsförening. Det dröjde en tid, men den 8 mars 1984 infriades löften genom en återsamling på NTI-skolan i Stockholm. Vi var ett par entusiaster som anslöt oss först vid det mötet, men majoriteten av dem som nu utnämnde sig själva till organisationskommitté var ändå veteraner från Venezia.

Så rullade förberedelserna igång. Datum för ett riksmöte hade spikats, och det var bara att se till att allt var förberett då. Så här efteråt måste jag göra reflexionen att vi är bra på att bilda föreningar i det här landet. Det gick som på ett snöre alltihop, och mycket lite glömdes bort. I det sammanhanget tycker jag man bör ge en särskild liten salut för NTI-skolan och Försvarets läromedelscentral, för utan deras välvilja och handfasta hjälp hade vi stått oss slätt.

Ett upprop gick ut med kallelse till riksmöte för bildande av en förening för distansundervisning. Regionstyrelserna hjälpte till med adresser, och andra fyllde på med sina egna kontakter. Den enda praktiska möjligheten var att skicka uppropet huntvis till företag och myndigheter etc och hoppas på hjälp med det sista ledet i spridningen. Det fungerade väl inte alltid så bra, men vi tröstar oss med att skadan kan repareras genom den rekryteringskampanj som nu är igång.

Gensvaret blev ändå starkt. Det kom ett hundratal anmälningar till riksmötet, och andra som inte kunde komma hörde av sig och bad att bli ihållkomna med information om hur saken utvecklades.

Riksmötet ägde rum den 19 september 1984 på Försvarets läromedelscentral på Östermalm i Stockholm. Det inleddes med hälsningsanföranden, för FLC av dess chef, direktör Bengt Hallenberg, och för organisationskommittén av George Svéd, också han verksam vid FLC. Sedan följde korta föreläsningar av John A Bååth, som disputerat på distansundervisning och nu driver konsultföretaget Scriptor i Höllviksnäs i Skåne, och av pedagogikprofessorn Urban Dahllöf från Uppsala. Bååth gav en historisk överblick över distansundervisningens utveckling. Han uppehöll sig bl a vid vissa definitionsfrågor och diskuterade formella kriterier för vad distansundervisning är. Han utgick därvid dels från förekomsten av tvåvägskommunikation och dels från den didaktiska utformningen av undervisningsmaterialet. Dahllöf beskrev därefter två organisatoriska modeller för distansun-

dervisning, nämligen den centrala (t ex Open University) och den lokala (t ex svensk och australisk högskoleutbildning), och gjorde vissa jämförelser dem emellan och en bedömning av deras respektive förtjänster och svagheter. Föreläsningarna finns med som bilagor till detta blad.

Därefter följde diskussioner i åtta grupper över ämnet "Vad väntar jag mig av en intresseförening för distansundervisning?" Diskussionerna utgick från de förslag till stadgar och verksamhetsplan som hade sänkts ut inför mötet. Redovisningen av diskussionerna visade entydigt att initiativet till en förening var välkommet. Det kom också fram en rad förslag till justeringar i stadgar och verksamhetsplan.

Och sen blev det då mötesförhandlingar enligt alla konstens regler. Organisationen bildades och fick sitt namn. Man valde styrelse, revisorer och valberedning. Stadgarna överlämnades till styrelsen med de synpunkter som kommit fram i redovisningen och med uppdraget att lägga ett omarbetat förslag till nästa årsmöte.

Och på den vägen är det. Det har varit några styrelsesammanträden i höst. Man har utsett sekreterare och kassaförvaltare och en redaktionskommitté för medlemsbladet. Namnet på styrelsens medlemmar finns på omslagets insida. Och till våren blir det workshop, som framgår av en blänkare på sidan 5. Men den viktigaste uppgiften just nu är nog ändå att sprida kännedom om organisationen vitt och brett. Och det är en uppgift vi kan hjälpas åt med alla. Det finns en informationstext för ändamålet på sidan 28. Kopiera den och sprid den!

Gunnar Hjert

SVERD:s WORKSHOP Nr 1

Tema: *Det skriftliga materialet i distans-
undervisningen*

Tid: *8 - 9 maj 1985*

Plats: *Försvarets läromedelscentral,
Östermalmsgatan 87, Stockholm*

Svenska riksorganisationen för distansundervisning skall främja distansundervisningen i Sverige. För att öka kunskapen om distansundervisningen, samt uppmuntra och främja utvecklingsarbete på distansundervisningens område inbjuder organisationen till WORKSHOP NR 1. Under workshopen skall:

- * olika distansundervisningsprojekt närmare presenteras genom utställningar och korta föredrag. Tonvikten läggs på det skriftliga materialets utformning,
- * deltagarnas insikt om det skriftliga materialets betydelse och olika former av läromedelsutveckling ökas genom grupparbeten och gruppdiskussioner.

Styrelsen arbetar nu med detaljutformningen av programmet, och strävar efter att få det innehållsrikt och aktiverande.

Det kostar 475 kronor att delta i WORKSHOP NR 1. Priset inkluderar deltagande i programmet, lunch, middag och kaffe dag 1 samt lunch och kaffe dag 2. Avgiften betalas samtidigt med anmälan.

Vi börjar klockan 10 på onsdagen och slutar kl 16 på torsdag.

Anmälningstiden utgår 1 mars 1985. Deltagarantalet är begränsat till 70, och organisationens medlemmar har företräde. Använd gärna anmälningsskuponen på sista sidan.

Vi hoppas Du har möjlighet att delta i WORKSHOP NR 1 och hälsar Dig välkommen med anmälan. Vänd dig till någon i styrelsen, om Du har några frågor.

European Home Study Council

anordnar sin trettionde workshop

Den europeiska brevskoleorganisationen EHSC har alltsedan den bildades 1968 tagit som en av sina huvuduppgifter att anordna konferenser - s k workshops - för medlemmar och andra intresserade. En fullständig förteckning över tidigare workshops kommer att presenteras i ett senare nummer av Per Distans.

För att ge en liten uppfattning om vilka ämnesområden som brukar behandlas, redovisas här de senaste årens konferensteman.

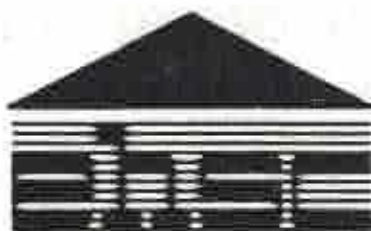
Paris	April 1982	"Educational and Organizational Implications of New Technology for Correspondence Education" (arrangerad i samarbete med CEC)
Arnhem	Oktober	"Means and Methods in Constructing Course Programs in Correspondence Education"
Venedig	April 1983	"New Educational and Marketing Opportunities in Correspondence Education"
Eastbourne	Oktober 1983	"The Correspondence Course for Correspondence Educators"
Helsingfors	Maj 1984	"Microcomputers in Distance Education"
Oslo	November 1984	"Future Strategies in Distance Education"

Nästa konferens kommer att äga rum i Dublin den 24-26 april 1985. Temat blir "Organising and Promoting Distance Education". Se separat meddelande nedan!

Om du vill veta mer om

- EHSC, så skriv till organisationens sekreterare Eila Öhrmark,
KVSK, Neljäs Linja 24, 0530 HELSINGFORS 53, Finland.
- Dublin-konferensen, så skriv till Charles Kilroy,
Kilroy's College,
The I.C.C, Cambridge House, Cambridge Road, DUBLIN 4,
Irland.

Alternativt kan du i båda fallen kontakta John A Bååth, S Gyllenbergs-
vägen 26, 236 00 HÖLLVIKSNÄS, tel 040-45 07 78.

europaean home study council

SPRING WORKSHOP 1985

DUBLIN - IRELAND
APRIL 24 - 26

Main Theme

ORGANISING AND PROMOTING DISTANCE EDUCATION

Sub-Themes (Panel and Group Discussions with Plenary Sessions)

- * *Administrative Structures in the Correspondence Institute*
- * *Cost-effective Course Organising and Promoting*
- * *Decision making on Course Development*
- * *Marketing by Post*
- * *Staff Training and Motivation*
- * *Student Service Development in the Correspondence Institute*
- * *Promoting Distance Education to the Public and the State*
- * *New Economic Factors in Correspondence Education*

Exhibition

Throughout the Workshop there will be an Exhibition of promotional materials and recently organised Courses including Video presentations. Delegates will have ample opportunities to examine the tuition and marketing literature from many countries, and perhaps to arrange co-operation on the distribution of existing materials. The Exhibition will also be the subject of a major Panel Discussion during the Workshop.

Hosts

*Kilroy's College, The I.C.C., Cambridge House, Cambridge Road, Dublin 4, Ireland. Tel. 689562
With the assistance of Dublin and East Tourism and the Convention Bureau of Ireland.*

Venue

The Shelbourne Hotel, St. Stephen's Green, Dublin 2

A full programme together with registration form will be forwarded to you.

INTERNATIONAL COUNCIL FOR DISTANCE EDUCATION
anordnar konferensen

Distance Education – Flexible Designs for Learning i Melbourne, Australien, 13-20 augusti 1985

ICDE är en internationell organisation för människor och organisationer, som arbetar med distansundervisning. Vid den senaste konferensen 1982 i Vancouver hade föreningen över 400 medlemmar från 54 olika länder.

ICDE ger tre gånger per år ut en tidskrift BULLETIN.

John A Bååth är vice-president i ICDE, och Birgitta Willén är ledamot av ICDE:s Research Committee och International Committee.

Ni skall här få lite upplysningar om den kommande konferensen i Melbourne, som kommer att äga rum på La Trobe University, där också inkvartering för deltagarna kan ordnas.

Konferensavgiften är för medlemmar AUD 380 och för icke-medlemmar AUD 480. Avgiften inkluderar frukost, lunch, eftermiddagsté och festmåltider. Inkvarteringen på La Trobe kostar AUD 170 för konferenstiden.

Både före och efter konferensen anordnas på olika platser runt om i Australien ett flertal aktiviteter för konferensdeltagarna.

Då vi räknar med att det finns ett stort intresse från dem som arbetar med distansundervisning i Norden att delta i konferensen, har vi kontaktat två resebyråer för att få kostnadsförslag för resan till Australien,

Det australiensiska bolaget QANTAS har givit oss följande förslag

Flygresa Stockholm-Melbourne	SEK 9 350
Köpenhamn-Melbourne	DKK 10 425

Biljetten är giltig i 180 dagar. Uppehållet i Australien måste omfatta minst 14 dygn. Ett uppehåll får göras i varje riktning; biljetten kan endast användas via Fjärran Östern med eventuella stopp i antingen Athen, Rom, Bangkok eller Singapore.

Nyman och Schultz resebyråer har givit följande förslag

- Flygresa Köpenhamn-Singapore-Sydney.
Perth-Bangkok-Köpenhamn. (Specialbiljett).
 - Inrikesflyg Sydney-Melbourne-Perth
 - 1 natt i dubbelrum på förstaklasshotell i Singapore
 - 2 nätter i dubbelrum på förstaklasshotell i Bangkok
- Biljettkonstruktionen innebär att man måste tillbringa 14 nätter i Australien.

Mer konkret skulle dagsprogrammet kunna se ut enligt följande:

dag

- 1 avg Köpenhamn på eftermiddagen
- 2 ank Singapore på förmiddagen
- 2-3 övernattning på Hotel Holiday Inn, Singapore
- 3 avg Singapore på kvällen
- 4 ank Sydney på morgonen
- 4-8 uppehåll i Sydney (eventuell tur till Armidale)
- 8 avg Sydney på morgonen
- 8 ank Melbourne på förmiddagen
- 9-16 uppehåll i Melbourne för konferens
- 16 avg Melbourne på morgonen
- 16 ank Perth på förmiddagen
- 16-18 uppehåll i Perth
- 18 avg Perth på morgonen
- 18 ank Bangkok på eftermiddagen
- 18-20 uppehåll i Bangkok
- 20 avg Bangkok på kvällen
- 21 ank Köpenhamn på morgonen

14 dagars resa i Australien med obegränsad färdsträcka kostar ca SEK 1 730 för buss och 2 300 för tåg.

För närmare information om ICDE och konferensen i Melbourne, v g kontakta Birgitta Willén, Kungsljusvägen 12, 240 21 Löddeköpinge, telefon 046-77 60 14.

Birgitta Willén

Distansundervisning i utveckling

En överblick och positionsbestämning, med tyngdpunkten på den privata sektorn

Av John A Bååth

En tidig ansats

Lunds veckoblad,
år 1833

The undersigned respectfully intimates to those Ladies and Gentlemen, in the adjacent towns, who study composition through the medium of the Post that the Address for the month of August, will be Little Grey Friars Street, Lund. A.J. Meuller.

Det här är en annons. Det är en privatlärare i engelska, som ger besked om sin adress under de närmaste veckorna.

Varför gör han det? Jo, vi ser att han har elever som är bosatta på andra orter, och de studerar engelsk uppsatsskrivning "through the medium of the Post" - alltså per brev. Och det är tydligen inte bara så att läraren skickar material till eleverna, utan eleverna skickar också in sina uppsatser till honom - annars skulle han ju aldrig ha behövt sätta in annonsen!

Vad annonsen handlar om är alltså i själva verket en form av distansundervisning, för här finns en antydning om

- både fysisk distans mellan lärare och elev
- och en undervisning och tvåvägskommunikation - ett slags dialog mellan lärare och elev trots det geografiska avståndet, en dialog som upprätthålls med hjälp av ett medium som överbryggar distansen.

Formella kriterier på distansundervisning:

- (1) Fysisk distans
- (2) Undervisning med tvåvägskommunikation mellan lärare och elev med hjälp av distansöverbryggande medium/medier

När annonsen infördes var brev det enda distansöverbryggande medium som fanns - om vi undantar vissa former för primitiv optisk telegrafi. Året var nämligen 1833. Annonsen stod i Lunds Weckoblad, och den är det hittills äldsta någorlunda säkra belägget på distansundervisning, inte bara i Sverige utan över huvud taget.

Tyvärr vet vi inte särskilt mycket i övrigt om den här undervisningen, men en sak kan vi förstås på mycket goda grunder anta - att den bedrevs i mycket blygsam skala.

"Industrialiserad" distansundervisning

Men mot slutet av 1800-talet tog utvecklingen fart på allvar. I England, Frankrike, USA, Tyskland och just mot slutet av århundradet också i Sverige, uppstod brevskolor, som i flera fall utvecklade sig till stora verksamheter. Så fick vi en typ av distansundervisning som skulle kunna kallas "industrialiserad" för att använda ett ofta citerat uttryck från Otto Peters - en distansundervisning som kännetecknas av bl a:

- Rationalisering (med en konsekvent strävan efter hög produktivitet och effektivitet i undervisningen)
- massproduktion av i första hand det mer eller mindre självinstruerande studiematerialet
- noggrann planering av både undervisningen och verksamheten i stort, och

- en ganska långt driven arbetsfördelning mellan olika lärarfunktioner (kursförfattare, redaktör, lärare med huvuduppgift att granska elevlösningar och eventuellt flera)

Några nutida exempel på mycket stora brevskolor
($\geq$ 100 000 nya kursdeltagare per år).

<u>Privat:</u>	Norsk Korrespondanseskole (NKS)
<u>Ägd av ideell organisation:</u>	International Correspondence Institute (ICI), Belgien (ägd av den internationella pingströrelsen)
<u>Statliga:</u>	Centre National d'Education par Correspondence (CNEC), Frankrike US Air Force Extension Course Institute (ECI)

Enligt Peters skulle "industrialiseringen" vara kännetecknande för all distansundervisning, men då bortser han förstås från de mera småskaliga formerna som hela tiden har funnits också. Distansundervisningen på våra svenska högskolor är ett exempel på sådana former - en mera "hantverksmässig" typ, om man så får säga.

Det bör kanske framhållas att det kan rymmas mycket personliga kontakter mellan lärare och elev också inom industrialiseringens ram. Opersonlighet är alltså inte alls någon nödvändig följd av storskalighet. Det hela beror på hur undervisningen organiseras.

Internationella sammanslutningar

I olika former är distansundervisningen utbredd nu över praktiskt taget hela världen, både i offentlig och i privat regi. Det finns en världsomspännande sammanslutning, ICDE sedan 1938 och flera regionala sammanslutningar. I Europa har vi i första hand EHSC, som

bildades 1968. (De båda europeiska organisationerna, EHSC och CEC, håller på att gå samman nu.)

Några internationella organisationer för distansundervisning

Världsomspännande:

ICDE = International Council for Distance Education

Regionala:

AACE = African Association for Correspondence Education

ASPESA = Australia and South Pacific External Studies Association

CEC = European Council for Education by Correspondence

DECASIA = Distance Education Council of Asia

EHSC = European Home Study Council

Studiematerial och dialog

Innan jag går närmare in på den svenska distansundervisningen skulle jag vilja ta upp ett par - som jag tror - viktiga variabler i distansundervisning över huvud taget, och i anslutning till det säga några ord om olika medier i distansundervisning.

De två variablerna är

- tvåvägskommunikationen, eller dialogen, på distans - som jag redan har varit inne på - och
- den didaktiska utformningen av studiematerialet.

Två viktiga variabler i distansundervisning

Den didaktiska utformningen av studiematerialet

Ingen vikt Måttlig vikt Stor vikt
(M₀) (M) (M +)

Ingen vikt
(D₀)

Tvåvägskommunikationen
(dialogen) på distans

Måttlig vikt
(D)

	Ingen vikt (D ₀)				
		$M_0 D_0$	$M D_0$	$M + D_0$	
		$M_0 D$	$M D$	$M + D$	
		$M_0 D +$	$M D +$	$M + D +$	
	Stor vikt (D +)				

Oavsett vilka distansöverbryggande medier som utnyttjas, så kan anordnarna av utbildningen läggas större ($M +$) eller mindre (M) vikt på den didaktiska utformningen av studiematerialet. Som ett gränsvärde har vi här M_0 , alltså den situation då informationen inte alls är tillrättalagd för självstudier - t ex en vanlig faktabok eller ett vanligt informationsprogram i TV.

Och på samma sätt, oavsett mediet eller medierna, så kan man tänka sig distansutbildningar där det läggs större ($D +$) eller mindre (D) vikt på dialogen eller tvåvägskommunikationen mellan lärare och elev. Gränsvärdet D_0 innebär här att det inte förekommer någon distansdialog alls mellan lärare och elev.

Nu menar jag - och jag tror de flesta med mig - att D -typerna inte bör betecknas som distansundervisning. $M_0 D_0$ hör naturligtvis inte alls hit, men kanske inte $M D_0$ och inte ens $M + D_0$ heller. Vare sig det rör sig om tryckt material, utbildningsmaterial på videokassett, utbildningsprogram i radio och TV eller vad det nu kan vara fråga om, så blir det knappast distansundervisning om vi inte dessutom utnyttjar något medium som gör dialog möjlig - t ex telefon eller brev eller tvåvägsradio, eller datorterminaler som står i tvåvägskommunikation med varandra.

Hur förhåller det sig då med M_0 -typerna? Ett utbildningsprogram som helt saknar särskilt förberett material och som helt bygger på distanskontakter mellan lärare och elev, kan det kallas distansundervisning? Javisst kan det det. I Sverige har vi åtminstone ett tydligt exempel på sådan distansundervisning: den verksamhet som Columbia Pacific University bedriver.

Inom distansundervisningen på våra svenska högskolor har vi ju knappast en sådan renodling, men man kan nog finna en tendens att satsa på tvåvägskommunikationen på distans än på den didaktiska utformningen av studiematerialet - alltså kanske något i stil med typen $M D +$. Å andra sidan kan man kanske hos brevskolorna finna en motsatt tendens till att satsa mer på speciellt utarbetat material för distansstudier än på dialogen på distans - alltså något åt $M + D$ -hållet. Det engelska Open University kan nämnas som exempel på utbildningsarrangörer som satsar hårt på både material och dialog: $M + D +$.

Distansundervisning och direktundervisning

"Kombinerad undervisning": distansundervisning + direktundervisning

$$\left. \begin{array}{l} M + D_o \\ \text{eller} \\ M D_o \end{array} \right\} + \text{direktundervisning} \neq \text{distansundervisning}$$

Distansundervisning kombineras ju ofta (men långtifrån alltid) med direktundervisning i någon form: lektioner, seminarier, gruppövningar, laborationer, studiecirklar osv.

Men kombinationer av den här typen: självstudier med hjälp av mer eller mindre självinstruerande material ($M + D_o$ eller $M D_o$) plus direktundervisning - där det alltså inte finns några kontakter alls på distans vare sig på brev, per telefon, eller på något annat sätt - hör sådana kombinationer kallas distansundervisning? Nej, det tycker jag är att grumla begreppen. Kurser av det slaget är ju en vanlig typ av utbildning i och för sig, t ex i personalutbildningssammanhang, och de fungerar säkert ofta alldeles utmärkt, men det finns väl knappast någon anledning att kalla dem distansundervisning.

Distansundervisningen i Sverige - före 1961

Efter de här mera principiella synpunkterna tänkte jag nu gå närmare in på distansundervisningen i Sverige.

Fram till 1960-talet var det framför allt några få stora brevskolor som svarade för den svenska distansundervisningen.

Stora brevskolor i Sverige

Äldre skolor (grundade fr o m 1890-talet t o m 1940-talet:

Brevskolan

Försvarets Brevskola (numera Försvarets läromedelscentral)

Hermods

NKI (övertogs av Hermods 1965)

Från senare år:

NTI-skolan

Man vågar nog säga att de svenska brevskolorna hade lyckats göra korrespondensundervisningen till ett både välkänt och respekterat sätt att skaffa sig kunskaper. Tillsammans erbjöd skolorna ett mycket brett urval av kurser: realskole- och gymnasiekurser, tekniska och merkantila kurser, kurser för personalutbildning, kurser för facklig utbildning och dessutom en hel del allmänt personlighetsberikande kurser. Under 50-talet började det komma kurser också på universitetsnivå, i samarbete med dåvarande UKÄ. Vid den tiden förekom det över huvud taget en hel del samarbete mellan den privata och den offentliga sektorn i fråga om brevskolornas verksamhet.

Svensk distansundervisning efter 1968

Kvantitativt sett var svensk distansundervisning också mycket betydande fram till omkring 1970. Antagligen hade vi det största antalet deltagare i distansundervisning i världen, i förhållande till landets storlek. Men i slutet av 60-talet uppstod det en kombination av problem som höll på att ta knäcken på den svenska distansundervisningen inom den privata sektorn.

Mågra för brevskolorna negativa omständigheter kring 1968

Yttre problem:

- en ideologisk omsvängning → individuella, kunskapsinriktade studier kom ur modet
- vuxenutbildningsreformen 1968 → praktiskt taget all annan VU i Sverige blev avgiftsfri eller starkt subventionerad - men inte brevskolornas utbildning

Inre problem:

- inget eller bara obetydligt samarbete mellan brevskolorna

Till de besvärliga yttre omständigheterna kom det också en ogynnsam "inre" faktor: Det förekom inte särskilt mycket samarbete mellan brevskolorna. Och i varje fall fanns det inget samarbetsorgan när svårigheterna började hopa sig.

Kontrasten mot förhållandena i Norge är stor. Där har det rätt länge funnits ett ganska bra samarbete inom Norsk Brevskoleforbund. Gentemot staten har man därför kunnat uppträda betydligt starkare än vad de enskilda medlemmarna skulle kunna göra. Och den norska staten har, särskilt under 70-talet, satsat en hel del på att stödja brevskolestudier. Säkert har de här två faktorerna kraftigt medverkat till att Norge nu är det land som har det i särklass största antalet distansstuderande i förhållande till sin folkmängd.

Svensk distansundervisning av idag

Men trots allt har svensk distansundervisning också lyckats överleva - inte bara på den offentliga sidan, där ju inte minst högskolornas distansundervisning är synnerligen frisk och vital utan också inom den mer eller mindre privata sektorn. Och den har här inte bara lyckats överleva utan också skjutit flera nya intressanta skott.

En schematisk översikt över svensk distansundervisning av idag skulle kunna se ut så här:

- högskolornas distansundervisning, och
- brevskolornas, dit vi i det här sammanhanget kanske också kan föra Försvarets läromedelscentrals distansundervisning. En av de numera största svenska brevskolorna är den relativt unga NTI-skolan, som har funnit en egen nisch och specialiserat sig på utbildning i elektronik.
- Statens skolor för Vuxna i Norrköping och Härnösand, som i princip undervisar på distans - ofta i form av kombinerad undervisning
- En representant för fristående, internationella universitet med viss verksamhet också här i Sverige, har jag redan nämnt: Columbia Pacific University
- Det finns också personalutbildningsföretag, t ex Utbildningshuset i Lund, som tar distansundervisning till hjälp ibland som inslag i utbildningsprogram. Hit kan vi också föra intern utbildning i egen regi inom större företag och organisationer, där distansundervisning kan komma in på liknande sätt.
- En annan intressant ny grupp är anordnare av datorstödd utbildning, i första hand med hjälp av det s k PLATO-systemet.

Därtill kommer givetvis Utbildningsradion, i de fall då UR:s program kombineras med någon typ av tvåvägskommunikation på distans.

Svensk distansundervisning i framtiden

Under de närmaste åren kan vi antagligen vänta fortsatta tekniska förändringar, inte minst inom områdena kommunikation och informationsbehandling. Det är en situation som ställer stora krav på anpassning, fortbildning, återkommande utbildning - dvs en situation där vi verkligen behöver distansundervisning.

Men det är också en situation som ger oss förut oanade tekniska hjälpmedel för att studera och undervisa på distans!

I den äldsta distansundervisningen fanns det inga andra tekniska möjligheter än att använda tryckt, eller handskrivet, material och att utnyttja brev för tvåvägskommunikationen. Så småningom har vi fått telefon, grammofonskiva, ljudkassett, radio, TV och videokassett som medier. Texttelefonen och datorn har också börjat utnyttjas i distansundervisningen, bildskivan är på väg, och andra innovationer väntar antagligen runt hörnet.

Det går numera att uträtta en hel del jobb på distans med hjälp av tele- och datorkommunikation. Det förekommer t ex telefonkonferenser, TV-konferenser och datorkonferenser. Då borde det gå alldeles utmärkt att utnyttja sådana hjälpmedel också i distansundervisningen. Men det förutsätter ett stort utvecklingsarbete, som vi kanske inte kan klara av var och en för sig.

Som jag ser det, skapar den fortlöpande tekniska utvecklingen alltså

1. å ena sidan stora behov av en effektiv distansundervisning
2. å andra sidan oanade möjligheter att utveckla själva distansundervisningen och göra den mer effektiv, och samtidigt mera individuellt anpassad och mera personlig.

Må man skulle kunna se den här situationen som en spännande utmaning.

Om vi går samman och hjälps åt - inte bara jobbar var och en för sig - tror jag att vi klarar av utmaningen också.

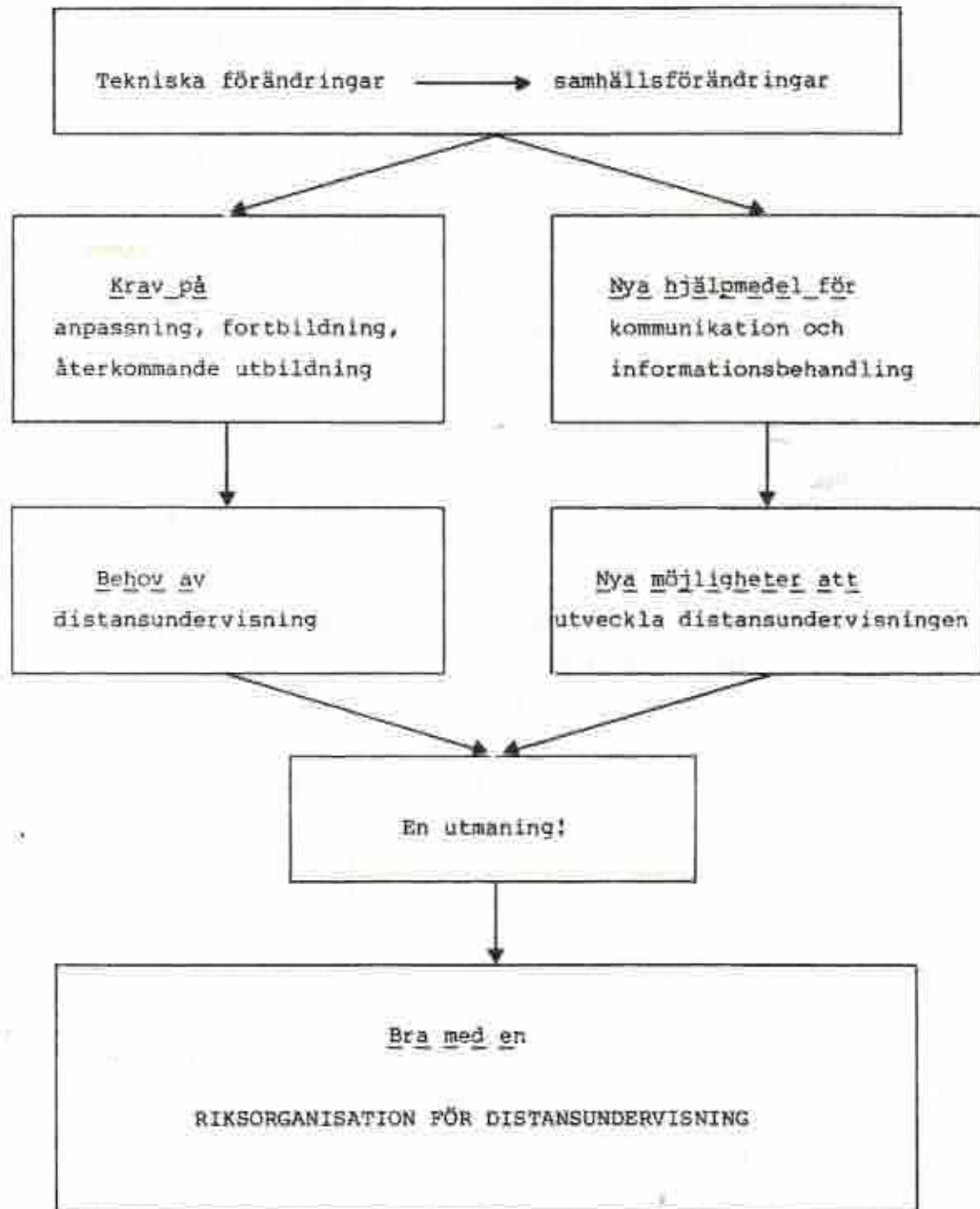
John A. Bååth

If we go together and help each other
- not just work individually - I think
we can meet the challenge of
distance education

John Bååth AUG
1974 till 1999

Foreground person in Swedish distance education

Nuläge - framtid

Modeller för distansundervisning på högskolenivå

Några synpunkter

Urban Dahllöf

Urban Dahllöf

Uppsala Univ.

psykiatri pedagogik

När jag nu har blivit ombedd att sätta på pränt de synpunkter på olika modeller för distansundervisning på högskolenivå som jag framförde under en "miniföreläsning" vid vårt första föreningsmöte, har jag ställt inför två alternativ. Antingen skall jag försöka "akademisera" texten och så långt möjligt dra fram det som kan åberopas som stöd för olika påståenden om fördelar och nackdelar. Då måste jag få till en massa fotnoter och en lång radda referenser - och riskerar naturligtvis att mötas av reaktionen: Men sa han verkligen allt detta? Mitt andra alternativ är att försöka lägga till så lite som möjligt till det jag sade - eller tror mig ha sagt: jag försökte anpassa mig till John Bååths inlägg och har nu endast stolparna framför mig.

Det är inte bara lättja som gör att jag för egen del föredrar det senare alternativet. Jag gör det också därför, att jag vill försöka bevara just karaktären av ett diskussionsinlägg som syftar till att på ett enkelt sätt dra fram det mönster av faktorer som man är mer eller mindre tvungen att ha för ögonen när man diskuterar distansundervisningen eller skall fatta beslut om förändringar i den. Vilken lösning och vilken kombination av åtgärder som i det konkreta fallet blir aktuella beror här - som så ofta annars - på "omständigheterna". Men även omständigheter kan bilda mönster och klassificeras på ett sådant sätt att det kan vara till hjälp som riktningsvisare och varningssignaler.

John Bååth gjorde det lätt för mig att "haka på" direkt, därför att jag upplevde hans bild som nyanserad och öppen. Det enda som jag nu i efterhand skulle vilja tillägga är, att alla indelningar i fyr- eller flerfältstabeller ofta medför en - i och för sig berättigad - känsla av ordning och reda, när man först ser dem. Men de har också en tendens att dra våg- eller lodräta streck mellan kategorier som ligger nära varandra och som därigenom kommer att bli distinkt åtskilda, när i själva verket just gränsytan mellan dem vid närmare betraktande kan visa sig rymma intressanta problem och möjligheter. Samma risk föreligger f.ö. med ett alltför petigt sysslande med definitioner på ett för tidigt stadium: Risken med att definiera bort de mest intressanta problemen är större

- framför allt för dem som praktiskt sysslar med frågorna - är nackdelen med att ha ett vidare problemfält för ögonen, där det kan vara lite tveksamt hur man terminologiskt skall beteckna det ena och det andra.

Låt mig först säga några ord om behovet av distansundervisning i högskolan. För mig ligger det då nära till hands att betona distansundervisningen som en del av ett system med återkommande utbildning och följaktligen som en av flera möjliga anpassningar av den traditionella universitetsundervisningen. Den utgör alltså ett led i ett större sammanhang, är speciellt avsedd för yrkeserfarna vuxenstuderande som av geografiska, arbetsmässiga eller sociala skäl inte har möjlighet (eller lust) att följa den traditionella högskoleundervisningen på heltid. Detta utesluter på intet vis att den också kan vara lämpad för ungdomsstuderande, även om den från början inte lanserades för deras skull. Enligt mitt sätt att se har vi ett starkare behov av mer vuxenutbildning och distansundervisning än vad många universitetslärare vanligen föreställer sig, helt enkelt därför att både den tekniska och den socialt-kulturella utvecklingen i samhället kräver det. Samtidigt är distansundervisning och annan vuxen-anpassad högskoleutbildning en utmärkt direktkanal från forskningen till människorna ute i yrkesliv och samhälle. I stället för att med större eller mindre förakt i rösten tala om "snuttkurser" borde det ligga i professorernas eget intresse att befrämja vuxenstudier vid högskolan i fortbildningssyfte just för att på ett snabbt, enkelt och direkt sätt nå ut till intresserade målgrupper i ansvarställning ute i samhället - och för att få inspiration och uppslag tillbaka för både forskning och vanlig undervisning.

Så till modellerna. Låt mig utan närmare detaljdiskussion bara tala om två huvudformer här, dels en storskalig, centraliserad modell av typen Open University i England och "Fernuniversität" i Västtyskland, dels en småskalig, decentraliserad av det slag som vi själva har kommit att driva i Sverige och som också är den dominerande i t.ex. Australien.

Låt mig också - med kanske lite andra termer än John Bååth - erinra om att från de studerandes och den pedagogiska processens synpunkt är det viktigt att skilja ut tre tämligen distinkta faser, nämligen

presentation - smältning (integration) - examination (kontroll)

I de storskaliga, centrala modellerna där man lägger stor vikt vid det

förproducerade studiematerialets fullständighet försöker man så långt möjligt förutse de problem som de studerande får med stoffet i syfte att i studiematerialet bygga in den information och de klargöranden som de studerande behöver för sin smältning av det stoffet, sin förståelse av de enskilda texterna men också av sambanden - eller skillnaderna - mellan olika framställningar, synsätt, lösningar. I den andra modellen litar man på en rad olika komponenter i ett stödprogram, där kontakten mellan lärare och de studerande spelar en viktig roll.

2. Småskaliga decentraliserade modeller

Det är viktigt att komma ihåg, att båda modellerna innehåller moment som stöder båda dessa faser i undervisningen - inläringen. Skillnaden mellan modellerna ligger i tyngdpunkten på studiematerial och stödprogram.

Båda modellerna vilar dessutom på ett antal antaganden och förutsättningar, som inte alltid är klart uttalade. Modellerna passar vidare olika bra beroende inte bara på det yttre sammanhanget utan också på "inre" förhållanden. Med "yttre sammanhang" avses här målgruppers storlek, geografiska avstånd, kommunikationer, telefonkostnader o.s.v. Med "inre förhållanden" avser jag dels de studerandes pedagogiska situation i form av "aktiverade" förkunskaper och erfarenheter, dels ämnenas art - eller kognitiva struktur för dem som föredrar att uttrycka sig så - och dels undervisningens mål.

Ett storskaligt system med stark tonvikt på studiematerialet i form av "förproducerade paket" torde vara mer lämpade - och föra med sig färre nackdelar - i ämnen och studieprogram, där det finns ett enda korrekt svar eller ett högst begränsat antal lösningar på varje problem. Vi kan också tala om konvergent tänkande. Att många programmeringstänkare och systemtekniker så ofta och så gärna talar för sin vara i de här sammanhangen kan just bero på att den typen av vetenskap som de själva representerar tillhör den mest lämpliga - eller minst olämpliga - för en långtgående och på förhand bestämd strukturering. Den stora entusiasmen och det starka trycket på detaljerad förprogrammering kan också bero på traditioner från lägre utbildningsstadier där det är betydligt lättare att förutse elevernas svårigheter och upprätthålla en ordning enligt ett tänkande om "rätt eller fel" även i humaniora, t.ex. i mer elementär språkundervisning. Men hur blir det i de många humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen, där vi rör oss med analys av mycket komplexa sammanhang och där det bör läggas stor vikt vid argumentation kring olika alternativa tolkningar och möjliga lösningar?

Sammanfattningsvis kan vi om den centrala modellen säga att den förutsätter stora målgrupper i kombination med relativt lång överlevnadstid hos studiematerialet. Många av den centrala modellens förespråkare lutar sig vidare ofta mot en psykologi om "independent learners" i termer av personlighetsdrag, som - enligt vad Birgitta Willén visat - bygger på en tvivelaktig och av psykologerna redan på 1950-talet övergiven typ-psykologi. Modellen förutsätter också att det i hög grad är möjligt för läromedelsförfattarna att förutse de studerandes problem i smältningsfasen och att redan från början bygga in alla nödvändiga kontrollfrågor och förklaringar i studiematerialet.

När förutsättningarna är uppfyllda har modellen påtagliga fördelar: Studiematerialen blir ofta helt enkelt utmärkta både till form och innehåll, författarna och lärarna är oftast hängivna sin uppgift och får arbeta koncentrerat på den. Professionaliteten är hög, ja oftast bländande och väl synlig, vilket ger ett högt PR-värde. Detta bidrar till att i samhället skapa en hög grad av medvetenhet, vilket underlättar rekryteringen åtminstone i början. Över vissa gränsvärden kan det hela också bli billigt.

Nackdelarna framträder naturligtvis i första hand när förutsättningarna inte är uppfyllda. Särskilt när det är svårt att förutse problemen blir de studerande snabbt lidande på bristande kontakt med läraren. Det berömda tutor-systemet i den anglosaxiska världen har väl också en inbyggd svaghet vid stordrift inom ett Open University, genom att det råder ett stort psykologiskt avstånd mellan tutor och kursledning/examinatorer. Risken för bortfall är hög, och då kan också kostnaderna per examinerad student bli mycket höga även om den tilltänkta målgruppen är stor. Det bör väl också sägas, att den här modellen innebär inte så lite av en frestelse för flinka konsulter som är mer intresserade av feta arvoden än av de studerandes pedagogiska situation och behov.

Den småskaliga, decentraliserade modellen behöver inte förutsätta stora och oföränderliga målgrupper. Den bygger i stället på antagandet om att flertalet distansstuderande som människor är tämligen normala med hänsyn till "independence". Däremot är deras situation annorlunda, vilket kräver distansöverbryggande åtgärder i form av ett stödprogram. Modellen är lätt att arbeta med för dem som fäster stort avseende vid elevernas erfarenheter och referensramar som viktiga utgångspunkter för undervisningen

- eller åtminstone som orsaker till att de får problem, när de skall smälta stoffet. Modellen gör det också möjligt att realisera principen om de studerande som en resurs i undervisningen. Snabba korrektioner av anvisningar och stödmaterial blir också möjliga.

Fördelarna ligger i flexibilitet, snabb och god feed-back när eleverna bäst behöver den. Det blir lätt att hålla materialet aktuellt - både ämnessmässigt och pedagogiskt. Det blir också lättare för en studerande att övergå från en studieform till en annan vid samma institution och universitet. Det är lättare att tillgodose särskilda "akademiska värden" i fråga om kritisk diskussion, analys av tolkningsalternativ, värderingar av olika möjligheter.

Men det finns också nackdelar. Modellen blir alltför lätt beroende av en enda eller ett fåtal lärare. Om lärarkompetensen är hög, är det naturligtvis gott och väl, men modellen är alltså sårbar för dåliga lärare. Genom att modellen är så föga spektakulär till sin natur tilldrar den sig inte alltid den uppmärksamhet den egentligen skulle förtjäna. Det finns därför en risk för bristande stöd uppifrån, d.v.s. från rektorer, dekaner och utbildningsledare - och för en amygdande slentrian och försämrad kvalitet i undervisningen. Stödprogrammet kan bli för svagt och sårbarheten för stor t.ex. när det gäller olika slag av service.

Ja, så skulle vi kunna fortsätta ett bra stycke till. Alltid finns det något att tillägga och dra ifrån. Naturligtvis är det också så, att de nackdelar som här målats upp många gånger kan mildras genom förebyggande åtgärder - och detta i båda systemen. En hel del erfarenheter från England talar dessutom för att det håller på att ske en förändring där till förmån för en större uppmärksamhet åt kontakten med de studerande än tidigare. När vi nu här i vårt land i de flesta ämnen är mer eller mindre bundna till tämligen små målgrupper per år, finns det mycket goda skäl att ta vara på och förstärka den svenska (och australiska) modellen där den inte är bra nog utan att snegla för mycket på den storskaliga. I ett internationellt perspektiv framstår vår modell som mycket intressant inte minst i en situation, när man på många håll mer och mer ifrågasätter stordriftens välsignelser.

Inte ens den mångomtalade tekniska utvecklingen, som så många - med fortjusning eller fasa - ser som obönhörlig, behöver i och för sig innebära

något krav på stora, centraliserade system. Rätt hanterad kan den moderna elektroniken och datorvetenskapen - särskilt i vissa ämnen - utvecklas till ett fint stöd åt smågruppsarbete och individuella kontakter mellan lärare och elev. Men det är en annan historia.

Svenska riksorganisationen för distansundervisning

Swedish Association for Distance Education

Stockholm 1984-11-05

Ett hundratal personer med anknytning till distansundervisning i allmän eller enskild regi var närvarande vid bildandet av Svenska riksorganisationen för distansundervisning - SVERD.

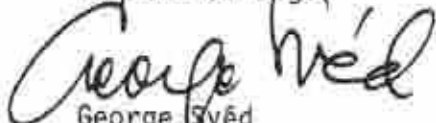
Organisationens syfte är att främja distansundervisningen i Sverige och då särskilt att

- * vidga kunskaperna om distansundervisningen i Sverige och utomlands
- * arbeta för samverkan mellan organisationens medlemmar på distansundervisningens område
- * uppmuntra och främja forskning och utveckling inom distansundervisningens område
- * medverka till utbyte av material, publikationer och annan information som rör distansundervisning
- * anordna konferenser för organisationens medlemmar
- * främja internationellt samarbete inom distansundervisningen.

Den nyvalda styrelsen har börjat utforma en plan för hur verksamheten skall bedrivas mot dessa mål. Ett medlemsblad, som skall bli ett forum för åsiktsutbyte och information, har vi bestämt oss för att utge. Det första numret kommer snart. Någon form av seminarium eller konferens bör det också kunna bli redan våren 1985.

Är Du intresserad? Bli medlem. Medlemskapet är öppet för enskilda personer, företag, myndigheter, högskoleinstitutioner och skolor (motsv). Medlemsavgiften är 75:-/verksamhetsår för enskilda personer och 500:- för övriga. Vi tycker att det är viktigt att många blir medlemmar redan från starten, och att det blir både enskilda och alla typer av organisationer. Detta dels för att vi skall kunna komma igång med verksamheten snabbt och dels för att organisationen blir vad dess medlemmar är. Vi har stora ambitioner och ett stort arbetsområde. Kom med!

Har Du några frågor? Kontakta någon i styrelsen, vi ser fram emot att få höra av Dig.

George Svéd
Ordförande

Betala in medlemsavgiften nu,
så kommer information snart...

Anmälan till WORKSHOP Nr 1

Tema: Det skriftliga materialet i distansundervisningen

Tid: 8 - 9 maj 1985

Plats: Försvarets läromedelscentral
Östermalmsgatan 87, Stockholm

Namn:

Adress
arbetet

Telefon
arbetet

Adress
bostaden

Telefon
bostaden

Deltagaravgiften 475 kronor insätts i samband med anmälan på postgiro 84 88 08-2, SVERD.

Posta anmälan senast den 1 mars 1985 till Svenska riksorganisationen för distansundervisning c/o PLC, Box 80009, 104 50 STOCKHOLM.

Försvarets läromedelscentral är en militär myndighet med inpasseringskontroll i huset. Vi ber Dig därför komma ihåg att ta med legitimation. Om Du inte är svensk medborgare, ber vi Dig dessutom fylla i nedanstående uppgifter, för att vi skall kunna förbereda inpasseringen.

Medborgare i:

Personnummer:

Underskrift: